

verwijten de hoog-ambtelijke, onaandoenlijke Bataviase sfeer dat zij op het schoonst gebaar dezer samenleving geen antwoord geeft . . . Dit schone gebaar zal sterven als het niet wordt opgevangen.¹

Was wellicht een ander dan een *politiek* antwoord mogelijk?

In de genoemde bladen, maar ook wel daarbuiten, tekende zich een streven af om, nu heel Indië in een-en-hetzelfde gevaar leek te verkeren, de maatschappelijke gelijkwaardigheid van alle ingezetenen te onderstrepen (voorbeelden van rassendiscriminatie die zich in het maatschappelijk leven bleven voordoen, werden gepubliceerd en gelaakt) en meer inhoud te geven aan wat gezien werd als een eigen Indische cultuur: een cultuur waaraan Nederlanders, Indische Nederlanders, Vreemde Oosterlingen en Indonesiërs deel dienden te hebben. Ter bevordering van die cultuur werd op initiatief van dr. P. J. Koets, oud-secretaris van de 'Stuw'-groep, de oprichting voorbereid van een maandblad, *De Fakkel*.² Het eerste nummer verscheen in november '40. 'Wij menen', schreef de redactie (deze bestond uit twaalf academici, onder wie twee Indonesiërs en een Indische Chinees die in Nederland hadden gestudeerd), 'dat het periodiek blijvend nodig is in een Indië dat zich ook op cultureel gebied tot zelfstandigheid ontwikkelt.'³ Uiteraard was die culturele zelfstandigheid moeilijk denkbaar zonder de politieke – *De Fakkel* evenwel zweeg in de regel over binnenlands-politieke vraagstukken. 'Aan de Indonesische pers', aldus later de secretaris van de redactie, Rob Nieuwenhuys, 'ging haar bestaan praktisch voorbij, de Europese pers oordeelde niet erg vriendelijk'⁴ – de meeste Europese bladen hadden blijkbaar geen behoefte aan 'zelfstandigheid op cultureel gebied'.

Verscherping van tegenstellingen I

In mei '39 was, zoals wij in hoofdstuk 7 weergaven, op initiatief van de *Parindra* (de in sociaal opzicht behoudende nationalistische partij) een

¹ Aangehaald in het *Overzicht van de Inlandse en Maleis-Chinese pers*, 1940, p. 452. ² De oprichters knoopten aan bij een initiatief dat de schrijver du Perron eind '38 genomen had: ook hij had getracht een cultureel maandblad op te richten – men was er toen niet in geslaagd, voldoende geld bijeen te krijgen; dat zulks in '40 wel lukte, was o.m. gevolg van het feit dat de Nederlandse culturele week- en maandbladen Indië niet langer bereikten. ³ Aangehaald in R. Nieuwenhuys: *Oost-Indische Spiegel*, p. 419. ⁴ A.v., p. 423.